

Jose Migel Barandiaranen ekarpena Arkeologia, Etnografia eta euskal mitologiara (II)

Ira. 05 - Ira. 06 2024

Kod. F08-24

Mod.:

Online zuzenean Aurrez aurrekoa

Edizioa

2024

Jarduera mota

Uda Ikastaroa

Data

Ira. 05 - Ira. 06 2024

Kokalekua

Herri Antzokia

Hizkuntzak

Euskara Gaztelera

Balio akademikoa

20 ordu

Webgunea

<https://www.ehu.eus/es/web/jose-migel-barandiaran-katedra/jose-migel-barandiaran>

Antolakuntza Batzordea

Fundación
BBVA

Azalpena

Jose Migel Barandiaranen ekarpena hainbat ikerketa lerrotan oso garrantzitsua izan zen: Arkeologia, Etnografia/Antropologia Kulturala, Mitologia, etab. Bere bizitzaren inguruko ikuspegi orokorra badugu, baina, badaude bere bizitzako hain ezagunak ez diren gaiak, hauen artean bere gaztaroko urteak eta ikertzaile-heziketa edota gerraren ondorioz erbestean egin zituen urteak.

Itzuleran, landa-lanetan hainbat ikertzaile gazte ere prestatu zituen historiaurreko arkeologia arloan eta hauen lekukotasunek bere giza eta ikertzaile irudia handitzen dute. Halaber, bere ikerketa etnografikoek garai historikoen ezagutzan eta garaiko euskararen ezagutzan egindako ekarpena, agian, gutxietsia, uste baino garrantzitsuagoa da.

Azkenik, mitologiaren inguruan berak eta beste ikertzaile batzuek Euskal Herrian egindako datu-bilketek mito batzuek izandako hedakuntza ezagutzeko aukera ematen dute eta, baita, Europako beste lurralde batzuetakoekin alderatzeko ere.

Helburuak

J.M. Barandiaranen bizitzan eta lanetan sakontzea eta bere ekarpenak, arlo-ezberdinekoak, balorean jartzea eta gizarteratzea.

XX mendeko hamarkada batzuetan gizartean izan zuen eragina eta gizarteak barneratu zituen gaiak aztertzea.

Lankidetzak

Programa

2024-09-05

09:00 - 09:15	Erregistroa / Registro
09:15 - 09:25	Jardueraren zuzendaritzaren aurkezpena Aurkezpena Agustin Erkizia Olaizola UPV/EHU - UPV/EHUko Gipuzkoako Campuseko errektoreordea
09:25 - 10:30	“José Miguel de Barandiaran, investigador de la Prehistoria” Ignacio Barandiaran Maestu Erretretan dago - UPV/EHUko katedradun ohia
10:30 - 11:30	“La contribución al conocimiento histórico de la recogida de materiales arqueológicos y etnográficos promovida por José Miguel Barandiaran” Iñaki García Camino Erretretan dago - Bilbaoko Arkeologi Museoko Zuzendaria ohia
11:30 - 12:30	“Euskal Herriko jentilak eta beren europar senideak” Juan Inazio Hartsuaga Uranga Idazlea - Idazlea
12:45 - 17:30	“Hizlaria: Fermin Leizaola. Mendi-irteera: Oiduiko eta Pikoketa (Aralar) saroiak eta egiturak” Fermín Leizaola Calvo Aranzadi Zientzia Elkarte - Etnografoa

2024-09-06

09:15 - 10:15	“Aro iluna: J.M. Barandiaranen erbesteko urteak (1936-1953)” Alvaro Arrizabalaga Valbuena UPV/EHU - Historiaurreko Katedraduna
10:15 - 11:15	“Barandiaranek euskalgintzari egindako ekarpena” Luis Mari Zaldua Etxabe Irakaslea - irakaslea
11:15 - 12:30	“Ipar Euskal Herriko mitologiak: berezitasun zerbait” Anuntxi Arana Murillo Irakaslea
12:15 - 13:15	Mahai ingurua: “Mahai-ingurua. Gaia: J.M. Barandiaranen giza-balioen gaurkotasuna Moderatzailea: Leire Perlina. HIZLARIAK: Jokin Apalategi, Aitzpea Leizaola, Jon Mentxakatorre;” Leire Perlina Apalategi Kazetaritza Gradua (Moderatzailea) Jon Mentxakatorre Odriozola Mondragon Unibertsitatean irakaslea. Filosofia Saileko arduraduna da UEUUn - Filosofian Doktorea Jokin Apalategi Begiristain Erretretan dago - UPV/EHUko irakasle ohia Aitzpea Leizaola Egaña UPV/EHU - Irakaslea

Zuzendaritza

Jose Antonio Mujika Alustiza

UPV/EHU

(Beasain, 1957) Doktorea Historian eta UPV/EHUko Gasteizko Letretako Fakultateko Irakasle Titularra. Aranzadi Z. Elkarteko kidea eta UZEIn ere ibilia arkeologia/historiaurrerako euskarazko hiztegia lantzen. Ikerketa-lerro ezberdinak garatu ditu: Euskal Herriko aztarnategietan aurkitutako historiaurreko tresneria, hezurkizkoa (Isturitz, Urtiaga, Santimamiñe, Santa Catalina, Arenaza, etab.) eta harrizko (Praileaitz I, Herriko Barra, etab.). Landa-lana (miaketak, indusketak) Goierriko megalitotan egin du (trikuharrietan -Trikuaitzi, Zorroztarri, Praalata, etab.-, harkutxetan -Aitxu, Atxurbi-, eta baratze edo harrespiletan -Ondarre, Beaskin-), eta baita Arabako Errioxako sarbidedun trikuharrietan ere, J. Fernandez Erasorekin lankidetzan. Deba inguruko hainbat kobetako indusketak (Astigarraga, Aizkoltxo, etab.) egin edo aztertu ditu (Praileaitz I) lankidetzan X. Peñalverekin eta S. San Joserekin. Proiektu lehiakor nazional publikoko kide ere izan da eta baita zuzendaria ere. Azken urteetan, Aralarrek, Neolitotik aurrera eta garai historikoetan, mendi inguruak izan duen erabilera edo kudeaketa arkeologikoki aztertzen ari da beste ikerlari batzuekin. Bere argitalpen batzuk aurkitu daitezke esteka honetan: <https://dialnet.unirioja.es/>

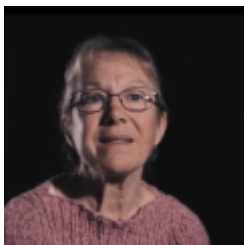
Irakasleak

Jokin Apalategi Begiristain

Ataungo soziologo gipuzkoarra. Soziologian doktorea Sorbonan. Euskal Herriko Unibertsitateko (UPV-EHU) irakaslea, Gizarte Psikologia eta Portaera Zientzien Metodologia Sailari atxikia. Baionako Zabal liburu-dendaren sortzailea, Iparraldean erbesteratua. Batasuna: la repression au Pays Basque (1970) obran parte hartu zuen eta Askatasun ibilaldia zuzendu zuen. Askatasunaren martxa. Marche de la liberté (1978). Honako lan hauen egilea da: Burnitik (1979), Gartzelatuen gartzela (1988), Gatazka eta bortxa (1987), Herria: sistema eta teoriak (1988), Baloreak eta irakaskuntza (1988), Sociología de una nación en movimiento (1992), Soziologia orokorra (1989).

Anuntxi Arana Murillo

Frantses Filologian lizentziatua. Irakaslea (AEK-n, etab.). Antropologoa eta euskal mitologia izan du ardatz bere ikerketan. Gaiaren inguruko lehenengo lana Bidarraiko Harpeko Saindua: erritu eta sineste zaharrak izan zen. 1996an bere doktore tesia Orozko Haraneko kondaira mitikoak defendatu zuen. Gainera, J. Fr. Cerquand-en lanak berridatzi zituen Ipar Euskal Herriko Legenda eta Ipuinak liburuan. beste hainbat ikerketa argitaratu ditu: Mito Hurbilak: Euskal mitologia jendeen bizitzan, Mitoen bilakatzea (Akaberak eta iraupena) eta Euskal mitologiaz: jentilak eta kristauak.

Alvaro Arrizabalaga Valbuena

(Oñati, 1965) Geografia eta Historian, Ondare Arkeologiko, Historiko eta Artistikoan Masterra (1992) eta Historian Doktorea (1995) lizentziaduna da UPV/EHU. 1995etik, Historiaurreko irakaslea Letren Fakultatean (Gasteiz). UPV/EHUko lehen Master eta Doktorego Eskolako zuzendariordea izan da, eta, 2017az geroztik, Ikerketako Errektoreordetzako ikerketari laguntzeko zuzendaria. Ikerketa-ildo nagusia Paleolitoko ehiztari-biltzaileen bizimodua berreraikitzea da, eskualde kantauriarrean. Gai horiei buruz 6 liburu, 32 liburu-kapitulu eta 100 ikerketa-artikulu baino gehiago argitaratu ditu aldizkari indexatuetan. 2007tik, S.C. Aranzadiko Munibe Antropologia-Arkeologia aldizkariko editore burua da, eta aldi horretan SCOPUS indizean sartu da. 1985. urteaz geroztik, 100 indusketa-kanpaina zuzendu edo zuzendu ditu Gipuzkoan, Bizkaian, Araban edo Asturiasen. Bordeleko, Cambridgeko eta Koloniako unibertsitateetan

ikerketa-egonaldiak egin ditu, baita Leipzigecko Max Planck Institutuan ere. Orain arte hamalau doktore-tesi zuzendu ditu, horietako bederatziz nazioartean aipatuak.

Ignacio Barandiaran Maestu

Historiaurrean katedraduna Euskal Herriko Unibertsitatean (1980-2007). Eusko Jaurlaritzaren 2007ko Ikerketa Saria. 1954tik ezagutzen du Jose Migel Barandiaran, eta harekin lan egiten du bere indusketetan (Aitzbitarte IV, Lezetxiki eta Aitzetako Zabala), landa-metodologian eta ikerketa batean aplikatu beharreko irizpideetan funtsezko maisutzat jotzen duena. José Miguel de Barandiaran Fundazioko Patronatuko kidea (1995-2005). Besteak beste, historiaurreko aztarnategietan zuzendu ditu indusketa arkeologikoak: Nafarroakoak (Zatoya, Mugarduia hegoaldea, Berroberria), Lapurdikoak (Isturitz), Aragoikoak, Kantabriakoak, etab. Kultura Ministerioaren Labar Artearen Batzorde Nagusian (Madril) eta Nafarroako Kultura Kontseiluan egon zen, Arkeologia Batzorde Teknikoaren Lehendakari gisa (1985 eta 1995). EHUko gure ikerketa-taldeak "Errendimendu Handiko Ikerketa Talde Finkatua" kalifikazioa lortu zuen 2002 eta 2007 artean.

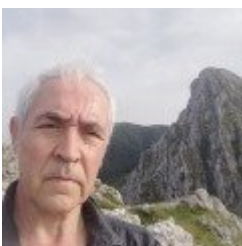

Agustin Erkizia Olaizola

UPV/EHUko Gipuzkoako Errektoreordea, Economía Financiera I

Ekonomia eta Enpresa Zientzietan doktorea UPV/EHUn (2012) eta Kontabilitateko irakaslea UPV/EHUn 1989tik. Liburu baten egilea eta hiru libururen eta 25 artikuluko zientifiko baino gehiagoren egilekidea da. 11 ikerketa-proiektutan parte hartu du, enprekin eta/edo administrazioekin egindako 18 I+G kontratutan, eta doktorego-tesi bat zuzendu du. Herri Erakundearen Kudeaketa (HEREKU) zuzendu du (2002-2008), eta UPV/EHUko Gipuzkoako Campuseko errektoreordea da (2017- gaur egun). AKTIBA-IT: Praktika, Ikaskuntza eta Balioen Ikerketa Taldeko kidea da (prAKTikak, Ikasketa eta BALioak Ikerketa Taldea) Biziraun, Maite dugun norbaiten en suizidioak mindutako pertsonen elkarte/Asociación de personas afectados por el suicidio de un persona querido elkartearen sortzaileetako bat da, eta Biziraunek 2017tik gaur egun arte etengabe antolatutako suizidioari buruzko UPV/EHUko udako ikastaroetako zuzendarietako bat izan da.

Iñaki Garcia Camino

Historian doktorea UPV/EHU. Erdi Aroko hiri- eta landa-aztarnategietako indusketa arkeologiko ugariren zuzendaria. 2011ra arte, Bizkaiko Foru Aldundiko Kultura Ondarearen Zerbitzuko arkeologo izan zen, eta orduetik Arkeologi Museoaren zuzendaritza teknikoaz arduratzen da, lurraldeko material arkeologikoak gordetzeko zentroa baita. 2021era arte, UNEDeko (Bergarako ikastetxe elkartua) Erdi Aroko Historiako irakasle tutorea izan zen. Bere ikerketa-ildoak Erdi Aroko populatzearen azterketan eta gizartearen feudalizazioan oinarritu dira, arkeologia-iturriak erabiliz, baita kultura-ondarearen katalogazioan eta hedapenean ere. Goi Erdi Aroari eta museoei buruzko hainbat lanen egilea da, eta "Arkeologiaren koadernoak" argitalpena koordinatzen du. ITZULI garatzeko corpus-bolumen handiak eman dituzten erakundeak:

Juan Inazio Hartsuaga Uranga

EAZ gradua (1980) eta Euskal Filologia (1. eta 2. urtea, 1979-80) Deustuko Unibertsitateko Donostiako Kanpusean. • DEA "Ahozko Tradizioen Semiologian" Pariseko École des Hautes Études en Sciences Sociales ikastetxean. • Hizkuntzalaritzan Doktore (Études Basques) Paueko Unibertsitateko Baionako Kanpusean (1986). LANBIDEA kudeaketa postuetan izan dut beti, gehienetan industriarekin lotuta, eta aldi behin hortik kanpo ere. • Euskaldunon Egunkaria-ko zuzendari komertziala eta zuzendaritza batzordeko kidea (1990-91). • Hizkuntz Eskubideen Behatokiko zuzendaria (2003-2004). • Ataungo Udaletxerako Euskal Mitologiaren Museoaren proiektua (2008) • Azken urteotan Afrikarako hainbat lankidetzak proiektu prestatu ditut. BESTELAKO JARDUNAK • EUSKADI IRRATIko Faktoria saioko kolaboratzaile ohia; "Euskaldunak euskaraz ETBn" kanpaina eta sinadura bilketaren eragilea; Zuzen.com-eko parte-hartzaile; ESKAILEREAN EUSKARAZ taldeetako sortzaile; NAIZ IRRATIko Bigarren Kafea saioko kolaboratzaile. IDAZLAN NAGUSIAK • Euskara Zabaltzeko Marketin Plangintza, 1980, EAZ gradu tesina, Gipuzkoako Foru Aldundiak saritua (Argitaratu gabea). • Euskal mitologia konparatua (Kriseilu 1986) • Jentilen Akabera (Kriseilu 1987)

Fermín Leizaola Calvo

Eraikuntza-materialen analista eta etnografoa. 1958tik S. de C. ARANZADIko kidea da, eta bertan Etnografia Saila zuzentzen du, baita Eusko Ikaskuntza eta R.S.B.A.P.ko kide osoa ere. Espeleologiaren munduko ikerketekin hasi zen. Ondoren, artzainen bizimoduak (medikuntza, erritoak, ohiturak, eta abar) aztertuz, landa-inguruneko kultura materiala (baserritarrak, ikazkiñak), herri-arkitektura, lanabesak, ehiza-sistemak, ontziak, eta abar aztertzen hasi ziren. Argitaratutako beste lan batzuen artean honako hauek aipa daitezke: El Atlas Etnolingüístico de Euskal Herria (1974-1990, bi liburuki). ZAHARKINAK proiektuaren egilea. Gipuzkoako 17 udalerritan erakutsi zen, eta 75.000 pertsonak bisitatu zuten. Bertan, besteak beste, baserritarrek, artisauek eta artzainek lagatzen zituzten objektuak (24.000tik gora), lanabesak, altzariak, erremintak eta abar biltzen ziren. Erakusketak irauten zuen hilabetean objektuei argazkiak ateratzen zitzaizkien, fitxa baterantz, etab. Euskalerriko Artzaiak; Artzain Kultura eta Nekazaritza Kultura (Euskaldunak Entziklopedia); Artzaintzari buruzko oharak Gorbeian; Etnografia

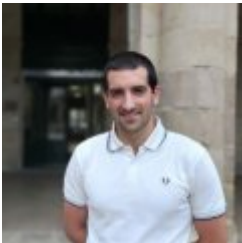

Aitzpea Leizaola Egaña

UPV/EHU

Antropologoa. Hizkuntzalaritza eta antropologia ikasketak burutu zituen Parisen. Université Paris Nanterren antropologian doktorea, EHUko irakasle agregatua da, bai eta bertako Antropologia Master Ofizialeko zuzendaria. Oxford University-n Basque Visiting Fellow izan da. Ikerlari gonbidatua izan da nazioarteko hainbat unibertsitatetan, besteak beste Buenos Airesko Unibertsitatean, Milango Unibertsitatean eta Max Planck Institutuen. Erromako Visual Fest 2014 saria lortu zuen “Abordatzera! Dokumental etnografikoa”rekin. Aldizkari zientifikoetan 30 artikulua inguru argitaratu ditu eta Ankulegi aldizkariaren sortzaile eta edizio taldeko kide izan da. Dibulgazioan jardun ohi du, hitzaldi eta iritzi artikulua bidez. Multi-kokatutako eta epe luzeko landa lana burutu du nagusiki Euskal Herrian, baina baita beste testuinguru batzuetan ere, Espainiar estatuan eta Turkian. Espainiako Gerrako hobi komunaren inguruan Aranzadi Zientzia Elkartearekin landa lana egindakoa. Identitate eraikuntza prozesuetan aditua, bere ikergai nagusiak mugak, ondarea, memoria gatazka-osteko testuinguruetan eta oro har, euskal kultura dira. Besteren artean, tradizio kontzeptua, inauteri eta festa ospakizunak aspaldidanik lantzen dituen gaiak dira.

Jon Mentxakatorre Odriozola

Jon Mentxakatorre Odriozola Giza Zientzietan graduatua da (Deustuko Unibertsitatea) eta Filosofian doktorea (Madrilgo Unibertsitate Autonomoa). Mondragon Unibertsitatean ari da, gaur egungo gizartea eta euskal pentsamenduaren gaien gainean irakas-ikerketan. Filosofia Saileko arduraduna da UEUn. <https://www.ueu.eus/komunitatea/pertsonak/jon-mentxakatorre-odriozola>

Leire Perlina Apalategi

Euskal Herriko Unibertsitatean Kazetaritza graduan graduatua. Lan historiala: Berria egunkaria,

Goierriko Hitza, Oarso Bidasoako Hitza, Goiberri Aldizkaria, Ataun Irratia, Naiz Irratia eta Antxeta Irratia. Gaitasunak: EGA, First Certificate of Cambridge, Begirale titulua eta gidabaimena. Egindako ikastaroak: Sexu dibertsitatea, hizkuntza inklusiboa, haurren aurkako sexu abusuak, maskulinitateak eta emakumeen eta gizonen berdintasuna.

Luis Mari Zaldua Etxabe

Euskal filologian lizentziaduna. Hizkuntzan eta hizkuntzalaritzan doktorea. Euskaltzain urgazlea. Euskaltzaindiko Onomastika batzordeko kidea. Toponomasticon Hispaniae ikerketa egitasmoko kidea. Zenbait liburu eta hainbat artikulu plazaratu ditu, batik bat onomastika auziez.

Matrikula prezioak

AURREZ AURRE	2024-05-31 ARTE	2024-09-05 ARTE
Gazte tarifa	25,00 EUR	50,00 EUR
UIK euskaraz	-	71,00 EUR
Matrikula murriztua orokorra	-	61,00 EUR
Matrikula exentzia	-	50,00 EUR
Euskaltegi edo autoikaskuntzarako zentro homologatatuko kide	-	61,00 EUR
Elkar	-	61,00 EUR
Ikastaroak guztiontzat	-	61,00 EUR
Donostia Kultura	-	61,00 EUR

ONLINE ZUZENEAN	2024-05-31 ARTE	2024-09-05 ARTE
Gazte tarifa	25,00 EUR	50,00 EUR
UIK euskaraz	-	71,00 EUR
Matrikula murriztua orokorra	-	61,00 EUR
Matrikula exentzia	-	50,00 EUR
Euskaltegi edo autoikaskuntzarako zentro homologatatuko kide	-	61,00 EUR
Elkar	-	61,00 EUR
Ikastaroak guztiontzat	-	61,00 EUR
Donostia Kultura	-	61,00 EUR

Kokalekua

Herri Antzokia

15G, 20211 Ataún, Gipuzkoa

Gipuzkoa